

УДК 336.7

JEL G21, E50

DOI: 10.32782/2786-8273/2024-7-10

Олексюк О.Л.

аспірант,

Луцький національний технічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7350-7438>

Oleksandr Oleksiuk

Lutsk National Technical University

РЕГІОНАЛЬНІ БАНКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДТРИМКИ СТІЙКОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

REGIONAL BANKS AS AN ELEMENT OF SUPPORTING THE STABILITY OF THE ECONOMY'S FINANCING

Анотація. У статті проаналізовано кредитний портфель в розрізі стадій резервування по банках які є системно важливими і формують основу банківської системи держави забезпечуючи її функціонування, а також малих/регіональних банках, які виступають підтримкою регіонів та стають опорою для їх розвитку. Додатково визначено яка, з груп банків більше сприятлива до впливу негативних зовнішніх чинників на їх кредитний портфель, та яким чином відбувається їх управління в умовах сучасності, для відображення розуміння завдяки чому малі банки стають опорою стабільності для економіки регіону та економіки держави в цілому. Метою дослідження стало порівняння кредитних портфелів різних груп банків по його обсягу в розрізі стадій резервування таких сукупностей кредитів для формування розуміння важливості банківських установ з малою кредитною активністю в контексті банківської системи та економіки в цілому. Основні висновки представлені результатами порівняння досліджуваних груп банків та висвітленням важливості банків з малим капіталом та/або кредитним портфелем по напрямку їх кредитної діяльності в період впливу несприятливих чинників на потенційних загроз.

Ключові слова: малий банк, непрацюючі кредити, резервування кредитного портфеля, резервування за стадіями, стабільність кредитного портфеля, стійкість регіональних банків, системно важливий банк

Abstract. The article analyzes the credit portfolio in terms of provisioning stages across systemically important banks that form the foundation of the country's banking system, ensuring its functioning, as well as small/regional banks that support regional economies and serve as pillars for their development. Additionally, it identifies which group of banks is more susceptible to the impact of negative external factors on their credit portfolios and examines how they are managed in contemporary conditions, illustrating how small banks become a foundation of stability for both regional and national economies. **Introduction:** the main problem lies in the fact that systemically important banks, while fulfilling a key role in maintaining macroeconomic stability, are often more vulnerable to external crisis factors due to the scale and complexity of their operations. In contrast, small and regional banks, oriented towards local markets, may be more flexible in adapting to changes, and therefore, the impact of external factors on their credit portfolios remains insufficiently studied. Accordingly, the primary objective of this research is to assess which group of banks – large or small – has greater credit portfolio stability and capacity to adapt to adverse external influences. **Methods:** The study employs a comparative analysis of the credit portfolios of systemically important and small regional banks, focusing on provisioning stages. The main attention is given to assessing the volume and structure of credit portfolios, analyzing the share of non-performing loans, and identifying factors that influence the stability of banking institutions during crises. Additionally, statistical analysis methods are applied to determine the sensitivity of credit portfolios to external economic factors. The research **results** present data obtained from comparing the studied bank groups, highlighting the importance of banks with smaller capital and/or credit portfolios in their credit activities during periods of adverse conditions and potential threats. **Conclusion:** The research findings indicate that small and regional banks are less vulnerable to negative external impacts on their credit portfolios due to their local specialization and less risky credit management strategies. Compared to large banks, they demonstrate greater resilience during periods of economic turbulence and play a crucial role in maintaining financial stability at the regional level. Systemically important banks, despite having larger credit portfolios, are more prone to risks due to their high level of exposure to external factors.

Keywords: credit portfolio resilience, non-performing loan management, provisioning stage of credit portfolio, provisioning stages, regional banking stability, small bank, systemically important bank.

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування української економіки, виникає питання в забезпеченні ефективної діяльності кожного її суб'єкта, і оскільки фінансовий сектор, зокрема банківський, є одним із головних її операторів, то постає проблема в підтримці учасників економічного процесу через механізми кредитування. А оскільки банківські установи самі зазнають впливу негативних факторів від поточної кризової ситуації, то постає питання у визначенні які банки ефективніше протидіють цим чинникам, та яким чином банки із малим

кредитним портфелем слугують елементом підтримки стійкості економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою значення малих/регіональних банків, зверталися не мало науковців, зокрема О.І. Копилук та О.М. Музичка [4] в своїй статті систематизували трактування суті регіональних банків, конкретизували ознаки функціонування регіональної банківської системи та окреслили методологію оцінювання рівня її розвитку, і значення в регіональній системі суспільства. Н.І. Версаль та М.Ю. Москалюк [2] в пред-

ставленій роботі, провели дослідження важливості в економіці наявності великих системно-важливих банків, та їх роль у формуванні стабільності фінансового сектору. Загалом до управління кредитним портфелем, як великих так і малих банківських установ, і пошуку шляхів до формування стійкості банку через кредитний портфель, зокрема завдяки управління його якістю, зверталися наступні науковці: С.В. Андрос, В.Г. Герасимчук [1], І.О. Герасименко, Я.А. Моль [3] та інші. Та незважаючи на дослідження, які були проведені, в статті консолідовано інформацію, для отримання відповідей на поставлені завдання.

Метою статті є аналіз кредитного портфелю великих, системно-важливих банків, а також банків регіонального значення (малих банків з відносно незначним кредитним портфелем) в розрізі стадій резервування заборгованостей, зокрема проблемної заборгованості, для визначення які з груп банків більше сприятливі до впливу негативних зовнішніх чинників, і які більш ефективно проводять управління проблемним портфелем, що в результаті формує їх економічну стійкість та виступає підтримкою економіки держави.

Вклад основного матеріалу дослідження. Формування економічної стійкості є одним із завдань кожного елементу економіки заради можливості сталого існування та/або розвитку. Не виключенням для виконання цього завдання є фінансова сфера економіки, зокрема ця сфера і є найбільшим регулятором такої стійкості.

Учасники фінансового сектору, зокрема банки є одними з найважливіших складових регулювання економіки, а тому кожен окремо взятий банк є важливим елементом всієї системи, і ефективність його діяльності відображається на всьому ринку Держави.

Одним із інструментів такого впливу та регулювання є кредитування, і від його ефективності залежить багато економічних факторів. І в глобальному значенні, на основі даних про кредитування, його активність, масштабність, проблемність можна зробити багато висновків про стан економіки.

Проте як зазначалося раніше, будь-який окремо взятий банк є важливим, і навіть якщо в фінансова установа має малу кредиту активність, чи її портфель є не значного розміру, все ж цей вклад є вагомим у всю сферу в цілому.

Варто зазначити, що малі фінансово-кредитні організації заповнюють собою ніші, які для великих та системних гравців не є цікавими, доступними або саме

цим нішам не доступні послуги великих фінансових суб'єктів. Таким чином малі банки заповнюють собою простір для всеосяжного збалансування економіки, в тому числі через кредитування.

В переважній більшості, маленькі банки в своїй кредитній діяльності націлені на співпрацю із місцевими громадами, а також вирізняються в гнучкому підході до обслуговування клієнтів. Таким чином вони є важливим елементом для розвитку мікро та малого бізнесу підтримуючи місцевих підприємців, а також простих споживачів, забезпечуючи доступ до кредитних послуг із гнучкими рішеннями. І хоча малі, регіональні банки поступаються гравцям у розмірах кредитних портфелів та наявних ресурсах, проте вони це компенсують іншими перевагами задля стабільності ринку.

Зважаючи на розміри банку, можна припустити, що чим менший банк і його кредитна активність, тим більша вірогідність, що клієнти які беруть позики в такому банку є більше проблемними, і не пройшли процес погодження у великих банках. Але в цьому випадку можна заперечити, оскільки в великих організаціях, підхід до такого погодження є більше уніфікований, і менше адаптивний, і тому часто багато потенційних позичальників в силу своєї недосвідченості чи особливості діяльності але її перспективності не отримують погодження, а у малих банках через їх гнучкість та більш комплексний підхід аналізу отримують фінансування.

Ще важливим фактором діяльності банку, є робота із заборгованістю в розрізі її проблемності, і особливо в період кризових станів, малі банки можуть бути менш піддатливі до впливу негативних факторів, за рахунок чого вони стають елементами підтримки стабільності. На доказ цього розглянемо кредитні портфелі п'яти банків із найбільшими їх об'ємами та двадцять банків із найменшими об'ємами в розрізі стадій резервування кредитного боргу (або стадій проблемності заборгованості) та порівняємо які ж установи більш прийнятні до кризи сьогодення.

Для початку розглянемо дані п'яти банків з найбільшими обсягами кредитного портфелю в розрізі стадій резервування, а також із виділенням їх питомої ваги в загальній сукупності кредитного боргу позичальників банку, які викладено в таблиці 1.

Відповідно до даних таблиці 1, перший банк з найбільшим портфелем – КБ «ПриватБанк» – 209 млрд. грн., проте його проблемний портфель (третя стадія знецінення) становить 82,7 %, що абсолютним

Таблиця 1

Топ-5 банків по обсягу кредитного портфелю в розрізі стадій резервування станом на вересень 2024 року, млн грн

Банк	АТ КБ «ПриватБанк»	АТ «Ощадбанк»	АТ «Укресімбанк»	АБ «УКРГАЗБАНК»	АТ «Райффайзен Банк»
Кредитний портфель	209 404,8	94 588,2	89 354,8	69 490,2	63 923,6
Портфель 1 стадії резервування	30 733,4	37 783,7	34 894,5	31 036,5	39 203,0
Портфель 2 стадії резервування	5 467,9	25 803,5	16 781,7	19 711,3	16 092,5
Портфель 3 стадії резервування	173 203,5	17 564,1	21 756,8	18 031,0	8 363,2
Інші не визначені стадії.	0,0	13 436,8	15 921,8	711,4	265,0
Частка стадії 1, %	14,7	39,9	39,1	44,7	61,3
Частка стадії 2, %	2,6	27,3	18,8	28,4	25,2
Частка стадії 3, %	82,7	18,6	24,3	25,9	13,1
Інші, %	0,0	14,2	17,8	1,0	0,4

Джерело: складено автором на основі [5]

негативним значенням, проте зважаючи на ситуацію з банком в минулому, цей показник є аномалією, і об'єктивно не показує стан самого банку, але все ж негативно відображається на економіці. Щодо інших банків в першій п'ятірці, то їх розподіл між стадіями резервування є більш збалансованим, і коливаються в межах 20 %. Зокрема частка проблемних боргів становить від 13 до 25% максимум, що свідчить про активний портфель в банку, і така питома вага проблемної заборгованості в кредитному портфелі не має значного впливу на діяльність системи. І варто зауважити, що в поточному, складному періоді функціонування економіки, такі показники для системних великих банків є доволі успішним значенням, адже оскільки в багатьох регіонах держави проводити діяльність майже неможливо рівень обслуговування боргу серед позичальників в цілому для банку є відмінним.

Ще слід підсвітити, що в структурі портфельів, до категорії інші включені заборгованості, які або не підпадають під оцінку знецінення, або є визнаними як первісно-знецінені активи, і наявність таких в структурі АТ «Укресімбанк», свідчить про кредитування суб'єктів, які мають проблеми у діяльності. Але наявність такого показника в значній величині, може також підкреслити підтримку банку економіки в кризовий період.

Далі, аналогічно розглянемо дані двадцяти банків з найменшими обсягами кредитного портфелю в розрізі стадій резервування, а також із виділенням їх питомої ваги в загальній сукупності кредитного боргу позичальників банку, які викладено в таблиці 2.

Відповідно до даних таблиці 2, чітко прослідковуються що малі банки в переважній своїй більшості мають активний дохідний кредитний портфель, в якому 1-ша стадія резервування становить більше 70% від усіх наданих позик, але за виключенням певних банків. Зокрема ПрАТ «БАНК ФАМІЛЬНИЙ», кредитний портфель якого є найменшим складається повністю із невизначених категорій, оскільки ці позики не класичними кредитами, також АТ «КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК», портфель якого не має дохідних категорій кредитів, і банк переживає складні часи у своїй діяльності. Таким чином такі банки можна вважати викликами в вибірці даних, але у решті досліджуваній сукупності банків, стан кредитного портфелю є на високому рівні. Кредити, які мають незначні проблеми і перетікають в другу стадію резервування коливаються на рівні 20 %, за виключенням АТ «Полікомбанк», АТ «МОТОР-БАНК» та АТ «БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ», оскільки їх діяльність в переважній частині зосереджується на великих клієнтах регіону, і тому вони прослідковується співзалежність банку із позичальником, і їх реакцією на кризові стани.

Таблиця 2

20 банків по найменшому обсягу кредитного портфелю в розрізі стадій резервування станом на вересень 2024 року, млн грн

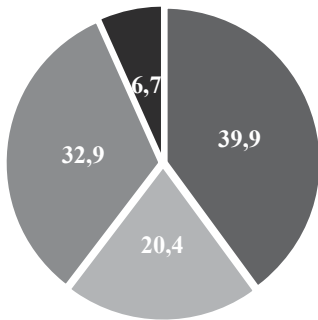
Банк	Кредитний портфель	1 стадія	2 стадія	3 стадія	Інші	Частка стадії 1, %	Частка стадії 2, %	Частка стадії 3, %	Інші, %
АТ «КРИСТАЛБАНК»	518,9	408,2	69,8	40,9	0,0	78,7	13,5	7,9	0,0
АТ «Полікомбанк»	476,6	0,0	447,2	29,4	0,0	0,0	93,8	6,2	0,0
АТ «АЛЬТБАНК»	467,0	350,4	84,5	32,1	0,0	75,0	18,1	6,9	0,0
АТ «СКАЙ БАНК»	439,5	420,4	8,6	10,6	0,0	95,6	2,0	2,4	0,0
АТ «КОМІНВЕСТБАНК»	414,9	152,4	1,0	261,5	0,0	36,7	0,2	63,0	0,0
АТ «ЄСПБ»	403,1	187,7	72,4	143,0	0,0	46,6	18,0	35,5	0,0
АТ «ЮНЕКС БАНК»	373,0	354,7	2,3	15,9	0,0	95,1	0,6	4,3	0,0
АТ «МетаБанкм	367,6	162,1	70,3	135,3	0,0	44,1	19,1	36,8	0,0
АТ «БАНК «УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ»	339,8	279,3	0,0	60,5	0,0	82,2	0,0	17,8	0,0
АТ «Ідея Банк»	264,4	219,0	8,9	36,4	0,0	82,8	3,4	13,8	0,0
АТ «ОКСІ БАНК»	259,8	223,3	16,3	20,2	0,0	86,0	6,3	7,8	0,0
АТ «БАНК «ПОРТАЛ»	169,7	128,0	0,0	41,7	0,0	75,4	0,0	24,6	0,0
АТ «МОТОР-БАНК»	128,0	28,0	67,5	32,0	0,6	21,8	52,7	25,0	0,5
АТ «БАНК 3/4»	109,7	53,9	0,0	55,8	0,0	49,1	0,0	50,9	0,0
АТ «КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК»	75,6	0,0	0,0	10,3	65,4	0,0	0,0	13,6	86,4
АТ «БАНК АВАНГАРД»	65,3	40,3	0,0	25,0	0,0	61,7	0,0	38,3	0,0
АТ «СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК»	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК»	8,3	1,0	0,0	7,2	0,0	12,3	0,0	87,7	0,0
АТ «БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ»	3,1	0,0	1,8	1,3	0,0	0,0	57,3	42,7	0,0
ПрАТ «БАНК ФАМІЛЬНИЙ»	2,4	0,0	0,0	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	100,0

Джерело: складено автором на основі [5]

Щодо проблемних кредитів, в яких третя стадія резервування, то в маленьких банках частка таких позик варіюється в межах від 0 до 25 % для 13 банків у яких відсутні аномалії у діяльності. Проте є установи, в яких ця питома вага складає більше 50%, тому можна вважати їх діяльність є під загрозою.

Але не зважаючи на наявність випадів в даних, все ж діяльність малих банків відносно великих є більше гармонійною не враховуючи те ще певні банки мають залежності в великих концентраціях кредитів на одного позичальника, тому що в той же час великі банки застраховані від цього завдяки великому портфелю. Таким чином, утримання кредитів клієнтів в першій стадії для малих банків, особливо в період кризи і зовнішніх впливів на діяльність, свідчить про ефективне управління сукупністю усіх кредитів

Для більш наочної демонстрації цього явища, відобразимо дані в середніх значеннях, і порівняємо які частки стадій резервування мають кожна з досліджуваних груп банків. Для початку розглянемо середні значення п'яти найбільших банків. Інформацію відображено на рисунку 1.

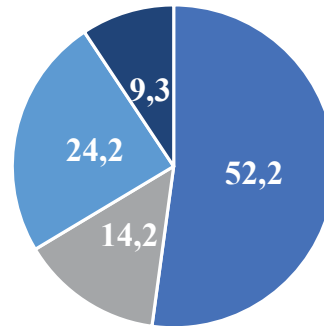
- Портфель 1 стадії резервування ■ Портфель 2 стадії резервування
- Портфель 3 стадії резервування ■ Інші не визначені стадії.

Рис. 1. Середні значення питомої ваги кожної стадії резервування кредитного портфелю 5-ти банків з найбільшим його об'ємом

Джерело: складено автором на основі [5]

Відповідно до значень на рисунку 1, портфель першої стадії резервування не перевищує навіть 40 %, а значення проблемних боргів сягає майже третина, що може вказувати на проблеми з боку позичальників і має викликати занепокоєння, адже частка проблемних боргів (стадія 3 плюс стадія 2) перевищує об'єм повністю активних та дохідних кредитів.

Далі розглянемо середні дані по показниках банків з найменшим рівнем кредитного портфелю. Інформацію представлено на рисунку 2.

- Портфель 1 стадії резервування ■ Портфель 2 стадії резервування
- Портфель 3 стадії резервування ■ Інші не визначені стадії.

Рис. 2. Середні значення питомої ваги кожної стадії резервування кредитного портфелю 20-ти банків з найменшим його об'ємом

Джерело: складено автором на основі [5]

Відповідно до даних рисунку 2, частка абсолютно дохідних кредитів становить більше 50%, а частка проблемних боргів в сукупності знаходиться в околі 40 %, що свідчить про ефективну роботу з кредитними клієнтами, і їх сумлінне ставлення до обслуговування позичок. Таким чином теза, що малі банки більше піддагивні до формування проблемного портфелю, а ніж дохідного спростовується, і можна ствердно вважати, що малі банки в сучасних умовах проводять дієву кредитну політику, та результативно функціонують в своїх регіонах.

Висновки. Отже, провівши аналіз питомої ваги кредитних портфелів малих та великих банків, можна вважати, що малі фінансові установи є важливим елементом системи, адже не зважаючи на те, що великі гравці охоплюють велику географію надання послуг і різні сфери діяльності економіки, їх частка проблемної заборгованості в середині банку буде не сильно відчутною для всієї діяльності, а для малих банків така питома вага може ставати загрозовою. Тому низький рівень кредитів 2 та третьої стадії в більшості малих банків свідчить про ефективну їх роботу, що формує стале підґрунтя для функціонування всієї економіки. І в періоди більшої загрози такі регіональні банки зможуть формувати кредитні пропозиції, з якими великі банки не можуть конкурувати, або пропонувати взагалі. І тому кластер регіональних фінансових суб'єктів стає одним із основних елементів підтримки стійкості всієї системи.

Бібліографічний список:

1. Андрос С.В., Герасимчук В.Г. Механізм врегулювання проблемних банківських кредитів в умовах війни. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 1(65).
2. Версаль Н.І., Москалюк М.Ю. Системно важливі банки в Україні: особливості функціонування. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2022. № 14–15. С. 122–124.
3. Герасименко І.О., Моль Я.А. Основні підходи та принципи управління кредитним портфелем банку. *Економіка, облік, менеджмент та право в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. м. Полтава, 20 липня 2021 р. Полтава*. 2021. С. 30–32.
4. Копилук О.І., Музичка О.М. Методологія дослідження регіональної банківської системи та рівня її розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 67. С. 37–42.
5. Національний Банк України. Статистика фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 01.11.2024).

References:

1. Andros S. V., Gherasymchuk V. Gh. (2023) Mekhanizm vrehuljuvannja problemnykh bankivskykh kredytiv v umovakh vijny [Mechanism for settlement of problem bank credits in the conditions of war]. *Ekonomika: realiji chasu. – Economics: time realities*, vol.1(65).
2. Versailles N. I., Moskalyuk M. Yu. (2022) Systemno vazhlyvi banky v ukrajini: osoblyvosti funkcionuvannya [Systemically important banks in Ukraine: peculiarities of functioning]. *International scientific journal "Grail of Science"*, vol. 14–15, pp. 122–124.
3. Herasymenko I. O., Mol Ya. A. (July 20, 2021) Osnovni pidkhody ta pryntsyipy upravlinnia kredytnym portfelem banku [Basic approaches and principles of management credit portfolio of the bank]. *Ekonomika, oblik, menedzhment ta pravo v umovakh hlobalizatsii: materialy Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. Poltava*. Pp. 30–32.
4. Kopylyuk O. I., Muzychka O. M. (2022) Metodolohiya doslidzhennya rehional'noyi bankivs'koyi systemy ta rivnya yiyi rozvytku [Research methodology of the regional banking system and its level of development]. *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*, vol. 67, pp. 37–42.
5. Natsionalnyi Bank Ukrainy. Statystyka finansovoho sektoru [National Bank of Ukraine. Statistics of the financial sector]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (accessed November 1, 2024).

Стаття надійшла до редакції 11.10.2024